

MUSTAFA KEMAL PAŞA'NIN ŞEBİNKARAHİSAR'I ZİYARETİ

*Yrd. Doç. Dr. Sadık SARISAMAN**

GİRİŞ

Atatürk Kurtuluş Savaşı'nın başarı ile neticelenmesinden sonra 52 ili ve birçok ilçeyi ziyaret etme imkânı bulmuştur¹. Bazı şehirleri farklı tarihlerde olmak üzere birkaç defa ziyaret etmiştir. Bu geziler onun halk ile karşılıklı fikir alışverişinde bulunduğu ve milleti ile bütünleştiği gezilerdir. Örneğin, 1923 Batı Anadolu Gezisi, Lozan görüşmeleri hakkında halkı bilgilendirmek, 1923 seçimleri için propaganda yapmak ve Halk Fırkası'nın halka tanıtılması gayelerini gütmüştür.

Atatürk'ün yurt gezileri bilhassa yeniliklerin halka anlatıldığı, yapılacak inkılâpların zemininin hazırlandığı gezilerdir. Bu gezilerde inkılâbın gereği ve ilkeleri halka benimsetilmekte ve milletin onayı alınmaktadır. O şapka inkılâbı için Kastamonu'ya gitmiş, Harf inkılâbı için daha kanun çıkmadan önce Başöğretmen sıfatıyla şehir şehir dolaşarak halkı yeni harflere ısındırmıştır.

Öte yandan Atatürk'ün yurt gezileri halkın problemleri, sıkıntıları ve beklentilerinin ortaya konulduğu, hükümet icraatlarındaki noksan ve aksaklıkların tesbit edildiği gezilerdir. 1929 dünya ekonomik buhranının Türk halkı üzerindeki olumsuz etkilerinin tesbiti ve Fethi Bey'in Paris'den Türkiye'ye çağrılarak Serbest Fırka'nın kurdurulması olaylarında Atatürk'ün yurt gezilerindeki izlenimlerinin de rolü vardır. Atatürk, bu gezilerde, halkın çektiği sıkıntılara bizzat şahit olmuş ve çok partili demokrasiye geçme kararı vermiştir.

Şebinkarahisarlılar'ın Gazi'yi Karşılama Hazırlıkları

Mustafa Kemal Paşa 29 Ağustos 1924 günü 18 Ekim'e kadar devam eden 50 günlük bir yurt gezisine çıktı. Bu gezinin amacı Cumhuriyet id-

* Karadeniz Teknik Üniversitesi Giresun Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi
1. Mehmet Önder, Atatürk'ün Yurt Gezileri, Ankara, 1975, s.7.

*ocağı, yüksek alevlerle tütsün, muhitine nurlar saçsın, yaşasın ve yaşatsın*¹⁵

Bu arada Lise Müdürü Lütfi Bey Gazi'yi okuluna davet etti ise de, Mustafa Kemal Paşa bu nazik davete teşekkür ederek yolun uzaklığından dolayı gelemeyeceği cevabını verdi¹⁶.

Son olarak Şebinkarahisar'da Valilik, Alay Kumandanlığı ve Ortaokulu da ziyaret eden Gazi buralarda da ilgililerden bilgi aldıktan sonra saat 15.30'da şehirden ayrılmak üzere otomobilinin başına geldi*. Vedalaşma sırasında yanındakilere Karahisar'ın coğrafi öneminden ve güzelliklerinden bahsetmiş, Şebinkarahisarlılar'ın devlete olan bağlılıklarından ve misafirperverliklerinden duyduğu memnuniyeti dile getirmiştir. Mustafa Kemal Paşa mümkün olduğu kadar daha fazla kişi ile vedalaşmaya çalıştı. İskân memuru Zeki Bey muhacirin adına Paşa'nın elini öptü. Şebinkarahisar'ı ve halkını çok sevdiğini ifade eden Gazi ilk fırsatta yeniden Karahisar'a geleceği sözünü vererek Sivas'a gitmek üzere şehirden ayrıldı¹⁷. Mustafa Kemal Paşa'nın gelişi ile beraber sevinçle dolan kalpler o ayrılırken kederlere büründü, gözyaşlarını tutamayan insanlar görüldü.

15. Cumhuriyetin 50. Yılında Giresun, s. 11: İlçe Oluşunun 50. Yılında Şebinkarahisar, s. 27.

16. Işık, Numro: 107, 16 Teşrinievvel 1340/16 Ekim 1924.

* Atatürk Şebinkarahisar'da iken yapımına başlanıldığını haber aldığı Sivas-Ankara demiryolu dolayısıyla Başbakan İsmet paşa'ya bir tebrik telgrafi gönderdi. tebrik telgrafında şunlar yazılıydı:

"Başvekil İsmet Paşa Hazretleri'ne

Ankara-Sivas Şimendüfer hattının ray ferşiyhatına başlandığına memnûniyetle muttali oldum. Bu muvaffakiyetten dolayı zât-ı devletlerini kemâl-i harâretle tebrik eder ve bu hattın vusûlü için sarf buyurulan mesâiden dolayı teşekkürât eylerim, efendim.

Reisi Cumhur Gazi

Mustafa Kemal"

(Hakimiyet-i Milliye, Numro: 1246, 14 Teşrinievvel 1340/14 Ekim 1924.

17. Işık, Numro: 107, 16 Teşrinievvel 1340/16 Ekim 1924.

Gazi Şebinkarahisar'dan ayrıldıktan kısa bir süre sonra iki yanında birer bayrak asılı olan Katurcioğlu Çeşmesi önünde bir ihtiyar tarafından otomobili durduruldu. Bu kişi kendisini Tamzara İmamı İsmail Kâzım diye tanıttuktan sonra "Paşam, iki dileğim vardır. Bunlardan biri sizi yakından görmek, konuşmak, ayak bastığımız yerden bir avuç toprak almak ve sizi dua ile selâmetlemektir. Hamdolsun muradıma erdim. İkinci dileğim geçimimle ilgilidir. Bu güne kadar fahri olarak imamlık yaptım. Artık yaşlandım. Tamzara Camii'ne bir maaş bağlanırsa kendimi tamamen camie vermek istiyorum" dedi.

İsmail Kâzım Efendi Latife Hanım'ın nerede olduğunu sorunca Gazi "Onu Suşehri'nde bıraktık hocam. İyi duygularınıza teşekkür ederim. Sizi unutmayacağım. Her zaman duanızı beklerim" cevabını verdi. Mustafa Kemal Paşa İsmail Hoca'nın yanından ayrılırken kendisine bir demet para vermek istedi. Hoca almamak için direndi ise de ısrar üzerine kabul etmek zorunda kaldı. (Cumhuriyetin 50. Yılında Giresun, s.12). İlçe Oluşunun 50. Yılında Şebinkarahisar adlı eserde bu olayın Mustafa Kemal Paşa'nın şehre gelişi sırasında yaşandığını belirtilir. (İlçe Oluşunun 50. Yılında Şebinkarahisar, s. 28).

SONUÇ

Mustafa Kemal Paşa'nın Şebinkarahisar gezisi Erzurum depremi dolayısıyla Erzurum'a yapılan teftiş gezisinden istifade ile gerçekleşmiştir. Bütün şehirlerimizde olduğu gibi Şebinkarahisar'da da halk 7'sinden 70'ine, köylüsünden kentlisine bütün herkes Gazi'yi bağırmasına başlamışlardır. Gazi'nin Şarkikarahisar adını Şebinkarahisar'a çevirmesinin* Şebinkarahisarlılar üzerinde ayrı bir önemi vardır. Onların nazarında Şebinkarahisar adı Gazi ile birlikte anılan ebedî bir hatıra olmuştur. Mustafa Kemal Paşa söz vermesine rağmen bir daha Şebinkarahisar'a gelememi. Fakat Gazi'nin hatırası Şebinkarahisarlılar'ın kalbinde ebediyen yaşama-ya devam edecektir. Ülkemizin diğer şehirlerinden farklı olarak 11-12 Ekim tarihleri Şebinkarahisarlılar'a daima Gazi'yi hatırlatmaktadır.

* Bu şehrimizin adı uzun süre Selçuklu devri kaynaklarında Şebinkarahisar olarak geçmiştir. Buradaki "Şebin" sözü bu bölgede çıkarılan "şap" madenine izafeten kullanılmıştır. (Salim Koca. "Türkiye Selçukluları'nda Ekonomik Politika". Erdem VIII/23 Ocak-1996, s. 471)
Daha sonraları bu şehir Şarkikarahisar adıyla anılmaya başlanılmıştır. Atatürk engin tarih bilgisiyle bu yanlışlığı düzelterek şehrin adını aslı şekli olan Şebinkarahisar'a çevirmiştir.

EK - 1

غاری پاشا حضرتاری

شرقی قاره حصارده

[۱۱ - کشرین اون - ۳۴۰] ایته بو تاریخ قاراحصارک اؤ قوتلی ، شرفلی بر کونیدر . بلکهده قاراحصارک تاریخنک چیچکلره مزین بر هیفنه سنه یازیله جتی بر کوندر .

هرکس بوینی بو کولدی . قالی منکسر اولدی . بن اؤک زیاده مینی مینی . مکتیایره آجیدم . پاشا کیچ وقت تشریف ایدمه چکارمش قاراحصارلیر اوزبینه دونیورلر . فقط

پاشا ارضروم سدن عودتیه . قاراحصاره اوغرا یاچنی وعدیور . مشلردی . بو وعده قوی بی آلان قاراحصارلیر اون کوندری . احضار ائده بولنیورلر . بلدییه ، خاق فرقه سی ، آلائی طاقتر پادریور بو حالی نمالیه تورک اوجانی بر قانداها کرمی وریور و عادتا قاراحصاری مناسوله . یوردی . اسباسا بوجی بونک ایدی چونکه پاشا تورک اوجاننک صیمی دعوتیه مع المنونیه اجابت ایدیورلردی .

۱۱ کشرین اول

قاراحصار نسلدی ؟

بو کون قاراحصار هر زمان کسندن دهاشن دهه جواله ، دهامسرود ایدی . اوجانایر ، مکتیلیر ، عسکرلر ، اسرا و ضابطان ، مامورین ، خلق بتون صنوفه ، ندوب نجاران و صنعتکارلر تلاش اینجده ایدیلر . قیشله پانندن اعتباراً نهنپنا اوج کولو مئروک مسافه ائرنده آل پیراقتله بولنان مکتیلیر و خلقه مالامال ایدی . . . (کابور . . .) یئنده کله چکمش دبه هر کسده فوق العاده هیجان وار ایدی . بوسرقر بر تئراف آلت اوست ایدی .

رئیس جمهور غازی پاشا

قلبارندن کیجه اولسون پاشاسنی ، خلاصکارنی کورمک ایچون نجره لر آچیردردی . . . سراسم بایلمه یه جتی ایدی . پاشانک تشریف لری :

ساعت یازم ایدی . قاراحصارک تاریخی قلعه سندن آتیلان ا طوب صداسی پاشانک شهره تقریبی خبر وریورلردی . . . چسولوق چوجوق هرکس سوقاغه فیرلادی . سانکه پاشا کئچمه سه نه اظهار سرور شادمانی ایلدوردی . . . قلعه دن طوب لر آتیلرکن پاشانک او طومو ویل استراحتگاه اوله رقی احضار ایدیلن

تککچی زاده مصطفی بکک ختیمی طوردی . پاشا آلتیش طوقانی او طومو ویلدن ایدی . حلقه ، توشماه ضروری آرتره جتی درجه ده خلایق تیسلیه وسلاماربه مقابله ده بو استراحتگاهنه کیردی . . .

پاشا شهرده

دوت دقیقه استراحت ایتماش والی بیکی چاغیرتدی . مهاجرین سؤاله پاشلادی . لزوم کوریلن اسکلار دعوت ایدلدی . . . پاشا مهاجرین ویرین . ماون . نئدن ذره مقدار ایتما . ماش اولمیزکه شهر ایتدیله . . . و ایتدیکنی وخیاله وانیمسنده یوزو سولیدی . . .

بولک مشقندن پاشا بارچه ، ایدی . بر ایکی ساعت استراحت سوکرا حبه حاله پاشلادی . اوچ امین بکله بک طانلی کوروشدیلر . اموال مترکه دن مکمل بر بنانک ایدیله جلتی و اوجاغه هر دایم ظهر و صباحلینده بهی به ، خلقی فر اوجانی زیارتلری وعد ایتدیله .

صباحلین

قاراحصارلیر کیجه کوره بیسوک فور تاریمجیسی ، رئیس کوندوز کورمک . ایلله دهه کونش د سوقاقره دو کولشاردی . آذراننه دهه پاشا استراحتگاهندن خلقک با رتلی آلتیش لری آره سنده چیدد ائشاده به الدین بک طرفندن رسملر کیره سون شوسه سی تمیقاً تورک ایدیلدی بک سوسلی طاقتدن کچورک و [پاشا] ندالری آره سنده بلدی یی بیسوردیلر . بوللرده پاشانک پاشای کوره چکم دبه کسن خاقی ساهیدی ایکنی صیغه تک برنجی .

مبارزه ایله :

EK - 2

Atatürk Alay Karargâhı Subaylarıyla eski Ortaokul önünde (12/10/1924)

مصطفیٰ نال یا سنا خطابه سنه باشا یونان تورک تملک مقدراتی حقده که
آجی صفیات برر، برین ایضا حالته راجه بر وحدت مملکت اوله بوکر بونه
فلانک انچه بر فایه بولاجله سله هکنه قانع اولدنی سولمقده نطقه خود
ویردکه نه صوکره قونوسمه عقیقی تحترم استاد ایچر آمانه نقیسی « عبدکریم علی
افندی حضرتکینه تودیع بویورلدی . و استاد محترم سوزره باشا ماراجه
دیدیکه ! محترم اولاد لریم ؛ یا سنا حضرتکینک آه هیقچه ایضا حایده بولور قوری
تورک تملک ، تورک هاکیمک آرقه حکمت بر عودنی قالمادنی محضه ایدیجه
و ملترک مقدرات اندیشک بر دوروم دوسریجه آرقه بودولتک موجودینه
حرفت عملکجه دوزغور بر یول کچلدی . مادامک ملترک شرفی هیتی جوتی
استقلال تر لکه دوشکدر . آرقه باشمده که بو حکومته بر ایلک اومامه
نجه عبده . بو آندنه عیار باد ساه اولسونه ، اتم و غوی نه اولور اولسون
صیح بر کفن و مقامک حکمت موجودنی قالماسد . یقانه چاره حلده
خاتمک دوزغورینه دوزغوریه حاکمینی انه الیمی و اودهنی قوللانماسد .

نا اوله الله سوره حضرت عمره کی بر باسوع دیدی یعطی کالی یا سنا
کوستور و کورلورده یا سنا یونان تورک ، محترم یا سنا حضرتکری !
سوکورمه اولدنیقاز تورک اولدولرینک کفیت عمومی باشده نه اولور اولور
بو آندنه عیار سوره بیف اتمه بو نطقه یز و طره و ملترک راجه بولوی بولوی
به قدر سوزرکله ال بولمک یا به عیار نه سوز و بر یور . دیکده خطابه نه
صحت بر سوز و یوضورکله علی یولده دن ایلک علی طاسی بولورده آسایور .
حکومتکله ایضا نه یولده نه یولده نه یولده نه یولده نه یولده نه یولده
نه یولده نه یولده نه یولده نه یولده نه یولده نه یولده نه یولده